

Problemen rondom Lombaers

Jaap van den Herik

De ontwikkeling van het computerschaak in Nederland kent promotores en stimulators. Sommigen van hen zijn meer bekend dan anderen. Professor Henk J.M. Lombaers behoort zonder meer tot de laatste groep. Ook al trad hij niet vaak op de voorgrond, toch was hij in kleine kring altijd aanwezig met zijn sprankelende ideeën die als een onstuimige waternaval naar bedingen zochten, opdat anderen in rustiger vaarwater hun voordeel ermee zouden kunnen doen. Op 6 juni neemt hij afscheid van de TH Delft, waar hij vanaf 1968 studenten heeft opgeleid.

Computers en Problemen

Lombaers is een computerman van het eerste uur, die vooral bij Hoogovens veel ervaring heeft opgedaan met het 'plannen' en programmeren van productieprocessen. Zijn onderwijsopdracht heette heel deftig 'kwantitatieve aspecten van de bedrijfsleer', maar centraal stond altijd weer de vraag: hoe worden beslissingen genomen? Ofschoon hij zelf geen sterk schaker is, oefende vooral het zetkeuze probleem een grote aantrekkingskracht op hem uit. Met name schaakproblemen hebben zijn interesse. In het begin van de jaren zeventig schreef hij een PL/1-programma om tweezetproblemen op te lossen. Later werkten wij samen aan een algolprogramma voor de PDP 11/45. De titel van deze column slaat dan ook op Lombaers' onverholven liefde voor puzzels, problemen en vooral schaakproblemen, want in de dagelijkse omgang is hij door zijn vriendelijkheid en innemendheid eerder iemand die in aanmerking komt voor een alternatieve titel als 'Geen problemen rondom Lombaers'.

Stimulansen

Op de TH Delft heeft hij er altijd voor geijverd dat het Computerschaak in het brede kader van Artificial Intelligence-onderzoek een plaats zou krijgen. Hij stimuleerde rondom 1970 Barend Swets met zijn programma toen hij bij hem afstudeerde, zij het op een ander onderwerp dan computerschaak. Dat Swets in 1976 met het programma BS 66/76 deelnam aan het 1e Europese Computerschaakkampioenschap werd mede mogelijk gemaakt door Lombaers' inzet om de (toen nog) grote IBM 360/65 machine van de TH beschikbaar te krijgen. Wetenschap, schaakwereld en computerschaakwereld reikten elkaar de hand doordat de toenmalige rector magnificus Prof.dr. H. van Bekkum, zelf schaker bij Volmac Rotterdam, het belang van de ontwikkeling dadelijk onderkende. Terwijl Swets in Delft het programma aan de praat hield, voerde Lombaers in

Amsterdam (1976) de volgende zwarte zetten uit:

Wit: Charlie

Zwart: BS '66/76

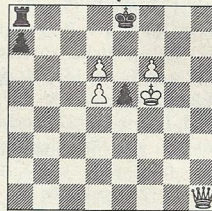
1. c4 d5 2. Da4+ Ld7 3. Db4 Pc6 4. Da4 Pd4 5. Dd1 dxc4 6. e3 Lg4 (een echte BS beslissing) 7. Dxc4 Pc2+ 8. Ke2 Dd3+ 9. Kd1 Pxe3+ 10. fxe3 Dxf1+ 11. Kc2 Dd3+ 12. Kd1 Df1+ 13. Kc2 Dd3+ 14. Kd1 remise.

Nu geen grote prestatie meer, maar toen het begin van een ontwikkeling in Nederland, waarbij onder meer Jan Derksen, John Huisman, Harry Nefkens, Sito Dekker, Roger Hünen, Jan Korst en Jaap van den Herik, Lombaers' stimulerende rol aan de TH hebben mogen ondervinden.

Schaakproblemen

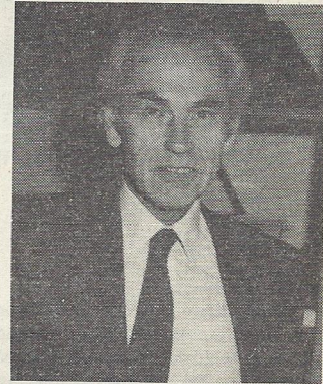
Hoewel het oplossen van tweezetproblemen tegenwoordig voor schaakcomputers een kleinigheid lijkt, zijn er toch problemen waar de meeste programma's moeite mee hebben. Het gaat daarbij om het redeneerproces. Het programma moet "begrijpen" dat het moet terugredeneren (retrograde-analyse) of dat het veronderstellingen moet maken, of dat het informatie nodig heeft (evenals een expert op dit gebied). Een van de "lievelingsproblemen" waarop Lombaers programma's placht te testen volgt hieronder.

Naar A. Oeffner's
mat in drie
Brentano Chess
Monthly 1882

Mat in twee

Lombaers vond dat programma's hier moesten vragen of 0-0-0 nog toegestaan was en na een bevestigend antwoord zelf moesten begrijpen dat zwarts laatste zet dan e7-e5 was geweest. Daarna vond het door ons gemodificeerde programma Bell.out (naar aanleiding van een theoretische publikatie van A.G. Bell in 1972) vlekkeloos de sleutelzet 1. d5xe6. Na een ontkennend antwoord vroeg het programma of e7-e5 de laatste zet was geweest. Zo ja, dan gaf het twee sleutelzetten en zo nee, dan gaf het als sleutelzet 1. Kf5-e6. Programmeertechnisch niet zo moeilijk te implementeren, maar toch is er voorzover mij bekend geen commercieel verkrijgbare computer die over deze mogelijkheid beschikt.

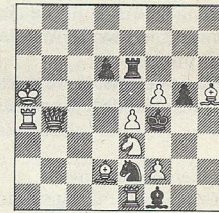

H.J.M. Lombaers

Een eenvoudig probleem

De internationale meester voor schaakcomposities, Jac Haring, heeft jaren geleden eens moeten ondervinden wat Bell.out allemaal kan (er waren toen nog geen schaakcomputers in de handel; tegenwoordig worden alle problemen bovendien getest door Wiereyn). Nu heeft hij ter gelegenheid van Lombaers' afscheid een gewone "slimme" tweezet aan hem opgedragen.

Jac Haring
Opgedragen aan
H.J.M. Lombaers

Wit begint en geeft mat in 2 zetten
Eerste plaatsing

Voor de oplossing in de origineelste vorm, bevattende sleutelzet, matvarianten en verleidingen met parades is een boekenbon van f 50,- beschikbaar. Voor de tweede en derde prijs bestaan boekenbonnen van f 25,- en f 15,-. De oplossingen dienen voor 6 juni gezonden te worden naar het Comité Afscheid Lombaers, p/a dr.ir. Wil Heins, Kanaalweg 2B, 2628 EB Delft. Ter gelegenheid van het afscheid wordt op 6 juni in de AULA van de TH Delft (Mekelweg 1) een colloquium gehouden (10.00 - 14.00 uur) onder de titel: 'Operation Research, praktijk en theorie' (toegang is gratis); om 15.00 uur spreekt Lombaers zijn slotvoordracht uit.

Schakend Nederland - mei 1985

Prof. dr. H.J. van den Herik: Problemen rondom Lombaers